

Otvoritev že četrtega večera iz serije Trubarjeva hiša duhov se je začela s pravim detektivskim vprašanjem: kdo je kriv za stanje družbenega stanja? Po besedah vodilnih preiskovalcev, Sherlocka Holmesa in Philipa Marlowa, se rešitev primera skriva v knjigah, saj naj bi storilec za seboj na krajih zločina puščal različne detektivske romane, odprte na sumljivih mestih.

Pa pojdimo lepo od začetka: detektivske preiskave (in tudi detektivskega romana) seveda ni brez detektiva, le-ti pa se lahko med seboj zelo razlikujejo po svojem načinu in metodi dela. Medtem ko Sherlock Holmes zaupa zgolj svojemu logičnemu sklepanju, se Hercule Poirot zanaša na intuicijo in psihološke motive, ki bi jih lahko imel storilec, Marlowe, sicer ljubitelj filozofije in poezije, pa se ne ustraši niti fizičnega obračuna. Preden pa pridemo do preiskovanja, se mora navsezadnje zgoditi tudi umor. Ker popolni zločin v detektivkah ne obstaja, se tekom romana srečujemo z raznimi indici, ki jih za sabo hote ali nehote pušča storilec.

V našem primeru gre torej za odlomke iz detektivskih (in kriminalnih) romanov slovenskih avtorjev – kdo bi si mislil, da je v tem žanru na Slovenskem nastalo toliko različnih del? Prvo sega že v konec devetnajstega stoletja, najnovejša pa nastajajo še danes. Med bolj znanimi pisci, ki so se (poleg drugih žanrov, seveda) preizkusili tudi v detektivskem romanu, so na primer Vladimir P. Štefanec, Fran Miličinski, Leopold Suhadolčan in Branko Gradišnik. Med slovenskimi romani bi sicer težko našli veliko del, ki bi ustrezala »klasični detektivki«, vendarle pa odlomki iz romanov, ki jih je za seboj pustil naš storilec, nakazujejo, da je slovenska detektivka ubrala zanimive smeri. Najdemo lahko tako erotično in psihološko obarvane detektivke kot tudi tiste »trše«, nekatere, kot na primer Gradišnikove, pa so hkrati tudi postmodernistična dela.

Z žanrom detektivke se slovenska literarna veda ni preveč ukvarjala, kljub temu da se ji je marsikje drugje v tujini tja uspelo prebiti. Ti romani, ki jih nemalokrat brez nadaljnega pomišljanja enačimo s trivialno literaturo, pa vseeno niso tako enoplastni, kot se morda zdi na prvi pogled. Ustavimo se samo pri liku storilca - pri najstarejših slovenskih detektivkah, ki jih je pisal Jakob Alešovec, denimo, je ta vloga pripadla judom in Prusom, medtem ko so v sodobnejših glavni krivci pogosto »velike ribe« - direktorji, vodje korporacij, mafijci, razne združbe in podobno. Z družbenega vidika je vsekakor pomenljivo, kateri reprezentativni skupini ali posamezniku bomo pripisali krivdo za zločin.

Detektivski roman pa ima kot vsak žanr tudi svoje zakonitosti. Zanimivih je zlasti dvajset Van Dinovih »pravil« z začetka stoletja, ki narekujejo, kako se je treba lotiti detektivske zgodbe. Veliko piscev se jih sicer ni držalo (oziroma se jih ne drži), ker se nekatera med njimi izkažejo za malce izključujoča. Kot na primer ta, da v detektivskem romanu ne sme biti ljubezenskih zapletov, da mora biti storilec en sam (kar izključuje tudi zgornjo možnost o tem, da je za zločin kriva mafija ali kakšna druga skrivna združba) in da le-ta ne sme biti nižjega stanu (kot na primer služabnik) in tako dalje.

Na koncu detektivke pa seveda vedno sledi obvezna razrešitev skrivnosti. Kako je torej z našim storilcem? Odgovor je nepričakovan, a logičen. Za stanje današnjega družbenega stanja smo pravzaprav krivi mi vsi. Tako, primer je zaključen.

Zarja Vršič

{fshare id=1390}